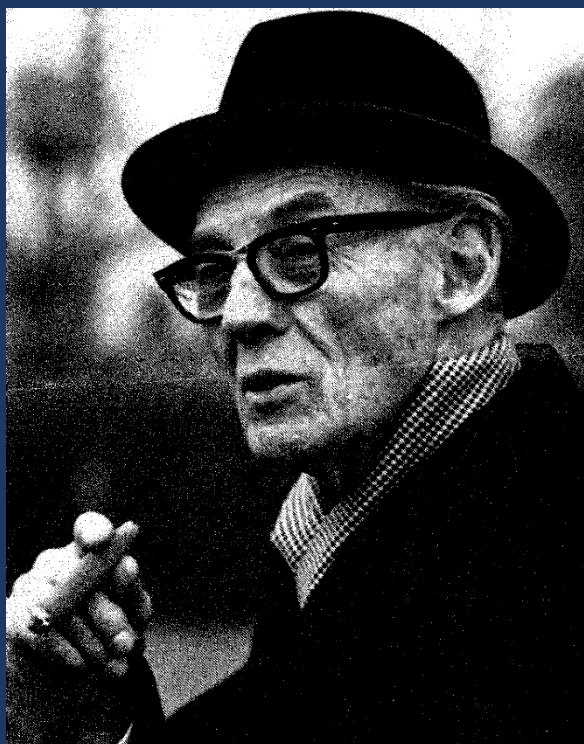

Sigurd Lewerentz – världsberömd arkitekt och egensinnig Eskilstunabo!

Av Lena Rööf

När Sigurd Lewerentz dog vid 90 års ålder, den 29 december 1975, försvann en av vårt lands främsta arkitekter. Ensam, eller ibland tillsammans med andra stora arkitekter och formgivare såsom Gunnar Asplund, Carl Westman och Torsten Stubelius, hade han under nära 70 år bidragit till den svenska

arkitekturhistorien med allt ifrån tapetmönster och egnahemshus till lokal för Riksförsäkringsanstalten.

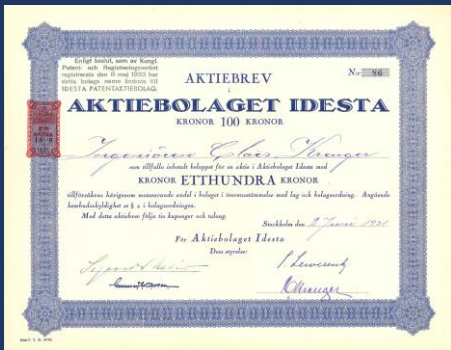
År 1975 avled Sigurd Lewerentz 90 år gammal. Han var verksam in i det sista och uppmärksammades ständigt för sitt formspråk och sin enkla men eleganta design. Foto u. å. Fotograf okänd. AB Sigurd Lewerentz arkiv, Arkiv Sörmland

Men det var för sina sakrala byggnader han blev mest känd: Uppståndelsekapellet på Skogskyrkogården i Stockholm, Markuskyrkan i Björkhagen, St Petrikyrkan i Klippan samt St Gertruds och St Knuts kapell vid Malmö Östra begravningsplats.

Vad som kanske inte är lika uppmärksammat är att Sigurd Lewerentz även var mannen bakom AB IDESTA, vars produktion sedan 1940-talet är förlagd till Eskilstuna.

Sigurd föddes år 1885 i Bjärträ, Västernorrland, som son till disponenten Gustav Adolf och hans hustru Hedvig Matilda. Vid 23 års ålder tog han examen vid Husbyggnadsavdelningen vid Chalmers Tekniska Läroanstalt, vilket följdes av arbete och studier i Tyskland och Italien samt vid Konstakademins byggnadsskola i Stockholm. År 1915 vann Sigurd, tillsammans med Gunnar Asplund, 1:a pris i en internationell tävling om utformningen av en ny begravningsplats i Enskede, den s k Skogskyrkogården. I och med detta projekt, av upphovsmännen själva benämnt Tallum, kom Sigurd Lewerentz' karriär att ta fart på allvar.

Lewerentz arbetade i en brytningstid mellan 20-talets klassicism och den framväxande funktionalismen. Hans tidigaste verk är tydligt präglade av den då förhärskande klassicismen medan de senare helt frångår denna riktning och fick en av honom helt egen stil. Sigurd Lewerentz byggnader kännetecknas av en nästan extrem enkelhet men även elegans och ett radikalt, tydligt, formspråk. Ofta inbegreps även omgivningen i hans projekt, d v s både byggnader och landskap fick sin utformning av Lewerentz. Som den perfektionist han var ville han även ha kontroll över detaljerna i sina byggnadsverk och som en följd av detta kom han 1929 att inregistrera IDESTA

som varumärke för byggnadsdetaljer. 1930 bildas AB BLOKK Affärshus och Inredningar tillsammans med 4 andra delägare och året därpå AB IDESTA.

Sigurd Lewerentz och fyra kompanjoner bildade AB Idesta år 1931. Företaget flyttade år 1940 sin verksamhet till Eskilstuna, där rörelsen finns kvar än idag. *Aktiebrev från bildandet år 1931. AB Idestas arkiv, Arkiv Sörmland*

Sigurd Lewerentz kom under 1940- och 1950-talet till stor del att koncentrera sig på tillverkningen av byggnadsdetaljer via IDESTA. År 1940 köptes en fastighet vid Bruksgatan 14 i Eskilstuna där företagets tillverkning skedde fram till 1970. Sigurd, tillsammans med hustrun Edith, kom att bosätta sig i Eskilstuna under en period av 13 år – från 1943 till 1956. Paret kom att lösa bostadsfrågan på ett lite mer ovanligt sätt då de inredde vinden i fabrikslokalen till privatbostad. Under denna period levde och arbetade Lewerentz i Eskilstuna och vistades endast sporadiskt utanför staden.

Sigurd Lewerentz var en mångsysslare. Förutom att rita byggnader av olika slag designade han också tapeter och byggnadsdetaljer liksom formgav affischer. *Idestas arkiv, Eskilstuna stadsmuseum*

Hur var då Lewerentz som arbetsgivare? Janne Ahlin har i sin bok ”Sigurd Lewerentz, arkitekt” beskrivit arkitekten.

”Det var en minst sagt bister herre, som utan vidare kunde skälla ut växeltelefonisten för att hon svarade med fel röst eller utan förvarning ryckte upp dörren till ritkontoret för att se efter att ingen latade sig. Konsulter och

kontorsanställda drevs till bristningsgränsen och det hände mer än en gång att folk bröt ihop och försvann för att aldrig återvända. Kontorsflickorna blev nervösa vid tiotiden på förmiddagen då det första telefonsamtalet var att vänta från bostaden en trappa upp. Det gällde att uppfatta Lewerentz' frammumlade order, annars blev det utskällning. Det fanns också en annan bild. Verkstadsarbetarna kunde möta en öppen och glad fabriköre ute på fabriksgolvet. Där producerade man till skillnad från kontoret som han tyckte bara kostade. På fabriksgolvet var hans pondus aldrig ifrågasatt, den var enkel och självklar.”

En av IDESTAs största kunder under denna period var Stockholms Spårvägar. Genom Lewerentz' kontakter med arkitekten Peter Celsing, då anställd vid Stockholms Lokaltrafiks Arkitektkontor, kom företaget att leverera bl a profiler till dörrarna i huvudstadens tunnelbanenät, dörrar som än idag finns att beskåda på sina ursprungsplatser. Sigurd Lewerentz tog ingalunda ledigt från sin arkitektkarriär under sin Eskilstunaperiod. Parallellt med verksamheten vid IDESTA arbetade han bl a med stadsteatern i Malmö och kyrkan i Björkhagen.

Sigurd Lewerentz och hans Idesta utförde många uppdrag för Stockholms Spårvägar. Bl a levererades profiler till dörrarna i tunnelbanenätet, dörrar som än idag finns att beskåda på sina ursprungsplatser. Foto: Svante Erixon Foto. AB Idestas arkiv, Arkiv Sörmland

Ediths hälsa kom gradvis att bli allt sämre och vindsvåningen i Eskilstuna var inte längre lämplig som bostad. År 1956 flyttade därför paret till Skanör. Under senare delen av 1950-talet återgick Lewerentz mer eller mindre helt till att rita hus, något han fortsatte med ända upp i 80-årsåldern. Under

denna period tillkom några av hans mest kända verk; Petrikyrkan i Klippan 1963 och blomsterkiosken samt tillbyggnader till krematoriet vid Malmö östra begravningsplats 1969. Hans sista arbete – ett förslag till kyrka och församlingslokaler i Växjö – ritade han faktiskt så sent som 1974, vid 89 års ålder!

Redan 1963 hade han avgått som VD för AB IDESTA och två år senare, 1965, avböjde han omval till styrelsen för samma bolag. Sonen Carl kom att efterträda honom i båda fallen. Janne Ahlin skriver:

”Det verkar inte som Lewerentz trivdes i rollen som företagsledare. Anledningen till att han skaffade sig verkstaden var inte att bli fabrikörr med anställda omkring sig. Han ville experimentera och sedan förverkliga sina egna idéer – och det var någonting annat.”

IDESTAs lokaler vid Bruksgatan 14 förstördes i en brand 1970. Idag finns där ”Industrihuset” från 1983 som rymmer verkstadslokaler för Rinmanskolans gymnasiala teknisk-praktiska utbildning. AB IDESTA utgör idag moderbolaget i en koncern, omfattande dotterbolagen AB Idesta Kök, AB Idesta Foodtech, Idesta Invest AB samt Idesta Stålpert AB. Det sistnämnda har idag sina lokaler vid Hejargatan i Eskilstuna, där tillverkas fortfarande dörr- och glaspartier i stål.

För dig som vill läsa mer om Lewerentz rekommenderas Janne Ahlins bok ”Sigurd Lewerentz, arkitekt”. På biblioteken hittar du också andra böcker om arkitekten som mer går in på hans yrkesgärning och mindre på Lewerentz som person. Hos oss på Arkiv Sörmland deponeras handlingar från ett flertal företag knutna till Lewerentz och vid Arkitektur- och designcentrum i Stockholm förvaras det mesta av Lewerentz’ egna ritningar och andra handlingar som han lämnade efter sig vid sin bortgång. Information om dagens AB Idesta finner du via deras hemsida: www.idesta.se.

Artikeln publicerad i Sörmlandsbygden den 3 april 2014.